

Lighting Chanukah Candles when traveling on a plane/Yehoshua Grunstein

Source

מסכת שבת דף כ"א עמוד ב - תנו רבנן: מצות חנוכה; 1) נר, 2) איש 3) וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין...., ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך.

Solution # 1- Someone light for him/her at home

מסכת שבת דף כ"ג עמוד א - אמר רב ששת: אכסנאי חייב בנר חנוכה. אמר רבי זירא: מריש כי הוינא בי רב, משתתפנא בפרטי בהדי אושפיזא. **בתר דנסיבי איתתא, אמינא: השתא ודאי לא צריכנא, דקא מדליקי עלי בגו ביתאי.**

הב"ח [או"ח תרע"ו]- שוב ראיתי **שה"ר ירוחם** (נ"ט ח"א סא ב) כתב וז"ל:

יש מהגדולים שכתבו, שאם הדליקו עליו בביתו א"צ לברך כשרואה נר חברו.	ויש מהן שכתבו, שאפילו הדליקו עליו בביתו שצריך לברך כשרואה
---	---

הסבר השפת אמת¹ [שבת כ"א:]- ויש לעיין:

<p>אי המצוה נר א' בבית כמו מזוזה וכמו נר שבת...ולפ"ז אפשר דגם ב' בעלי בתים הדרים בבית אחד= די להם בנר אחד. והא ד"אושפיזא משתתף בפרטי" י"ל שהוא כדי לעשות המצוה בממונו, אבל מדינא יוצא</p>	<p>שולחן ערוך [או"ח תרע"ו]- בשם הסמ"ג (הל' חנוכה רנ ע"ד)...דאילו היה נשוי, אף על פי שהולך בדרך, אינו צריך לברך על הראייה, כיון דאשתו מדלקת עליו...</p> <p>הסבר המג"א [תרע"ו/ב]- ול"נ פשוט, דלהפוסקים, כשאשתו מדלקת עליו= א"צ לברך על הראי...וכ"מ בר' זירא דסמך על אשתו. ואי ס"ד לא לפטר גופו, אם כן ה"ל להשתתף ליפטור גופו? אלא ע"כ נפטר לגמרי, וכ"מ מהרי"ל [ס' קנ"ז]...</p>
<p>או נימא דהמצוה על כל אדם, אלא דבעה"ב מוציא כל ב"ב.</p>	<p>שולחן ערוך [שם, ג]- ...יש אומרים; שאע"פ שמדליקין עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל = מדליק בברכות. הגה: כי חייב לראות הנרות, וכן נוהגין; ואפי' אם הוא אצל יהודים ורואה הנרות, אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בפני עצמו, מדליק ומברך עליהם, וכן נוהגין.</p> <p>הב"ח [או"ח תרע"ו]- דמה שמדליקין עליו בביתו; אינו בא אלא לפטור אותו מחיוב המוטל על ממונו להדליק נרות לפרסם הנס ברבים, אבל הודאה על הנס וברכת שהחיינו הוא בחיוב על גופו ומזה לא נפטר כשמדליקין עליו אם לא שעמד שם בשעת ברכה וענה "אמן". וכך מבואר ממה שכתב המרדכי בשם רש"י... והכי משמע מלשון הרא"ש (ס' ח) והסמ"ג (ס' י"ד רפ ע"א רע) והאגודה (ס' י"ד) שכתבו בסתם דהמהלך בספינה, ורואה נרות שהדליקו בעיר, והוא אינו מדליק= מברך על הראייה. אלמא; דכיון שהוא עצמו אינו מדליק, אף על פי שאשתו מדלקת עליו בביתו, צריך לברך על הראייה. המג"א [תרע"ו/ב]- אבל אם אשתו הדליק עליו בראשון צריך לברך בליל שני שהחיינו, דאשתו אינה פוטרת גופו אלא ביתו [ב"ח]</p> <p>ערוך השולחן [תרע"ז/ה]- וכן הוא באמת המנהג שלנו, דכל מי שהוא בדרך= מדליק במקום שהוא אף שבביתו מדליקין עליו וזהו בכלל ההידור [שם סק"ט בשם תה"ד]</p>

Ramification; If Husband and Wife are in two different time-zones

שו"ת מנחת יצחק² [ז'מ"ו]-...מוהר"ג פעלדער שליט"א טאראנטא.... שנשאל מאורח החונה במחנו, ואשתו וביתו באירופא, והיא מדלקת נ"ח בביתו, אם יש עליו חיוב להדליק שם, היות כשהיא מדליקה בביתו, עדיין לא הגיע הזמן של הדלקה שם?

<p>... אבל אם נאמר כדיעה הב', דחיוב על הגוף, י"ל, כיון דאיהו לא מצי עביד, לא משוי שליח.</p>	<p>...אם נימא כהסברא הא', אז אף אם יהי' האכסנאי בריחוק מקום שאין הזמנים שוים, אין חיוב עליו להדליק אם מדליקין עליו בביתו,</p>
<p>המנחת יצחק [שם]...אכן עדיין לא נתיישב דעתו, ...בבנד"ד יש קפידא באיזה יום מימי החנוכה ההדלקה, ובפרט אם ההדלקה היא קודם חנוכה דלא יצא י"ח, ובזה אם יש הפרש זמן במקום הבעל שהוא כעת עוד יום בעת שהאשה מדלקת, לא מיבעיא אם ל"ה עוד חנוכה כגון בערב חנוכה, אלא אף אם בשאר ימי חנוכה, אם במקום הבעל עדיין יום א', והאשה מדלקת את נ"ח של ליל ב', וא"כ היא יכול הבעל לצאת בהדלקת נ"ח של אשתו? רק אם היא להיפוך במקום הבעל מקדים לבוא הלילה, אז י"ל כנ"ל, דאף אם כשאשה מדלקת, כבר אצלו יום, אבל היא עוד אותו יום מימי החנוכה כמו במקום אשתו, יכול לצאת בהדלקתה מטעם הנ"ל, אבל להיפוך קשה, ... ולכן למעשה יש לכוון שלא לצאת</p>	<p>משנה ברורה [תרע"ב]- מדינא כשאשתו מדלקת נר חנוכה בביתו, הוא יוצא י"ח בהדלקתה אף שהוא במקום רחוק מביתו, וא"צ שוב להשתתף אפילו בפרטי הסבר המנחת יצחק [שם]...מסתימת הש"ס והפוסקים דאין חילוק בין מקו' למקו', וביותר מוכח כן מלשון המ"ב...שבעת המצוה להדליק במקו' שבא משם, עוד לא הגיע זמן הדלקה במקום שהוא כעת, והי' צריך לפרש שבכה"ג לא יצא בהדלקת אשתו, ומדלא מפרש, ש"מ דאף בכה"ג יצא...והנראה דעיקר תקנת חכמים הי' להדליק לפרסם הנס ברבים, והזמן הוא רק מצד הסברא שאינו ניכר לפרסומי ניסא ביום, ד"שרגא בטיהרא מאי מהני"....וא"כ, כיון דאפשר להדליק ע"י שליח, ובמקו' השליח נשקע החמה קודם במבמקום המשלח, כיון שיש פרסומי ניסא= קיים המשלח מצותו, ...וה"ז דומה למי שעושה שליח לגרש אשתו, דהדין ד"אין נותנין גט בלילה"....דאזלין בתר מקום נתינת הגט אם שם יום, אף דבמקום המשלח כבר לילה.</p>

¹ R' Yehuda Leib Alter, 1847-1905, 3rd Gerrer Rebbe, so of R' Avraham Mordechai Alter, the מהרי"מ.

² R' Yitzchak Yaakov Wiess, 1902-1989, Smeicha at 16, ידן ידן, married the daughter of the Rabbi of גרוסוודין, and my Rebbe R' Amital knew him from there, together they went through ר"ל the Holocaust, Rabbi after it there, Manchester and then the עדה חרדית in Yerushalaim.

<p>משנה ברורה [שם ט"ו] - אף דמדינא פטור להדליק אם מדליקין עליו בביתו, מ"מ אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בעצמו = רשאי, ובלבד שיכוין במחשבתו קודם שעת ההדלקה [מגן אברהם בשם מהרי"ל ולבוש] שאינו רוצה לצאת בשל אשתו, וממילא לית כאן משום ברכה לבטלה, דכיון שאינו רוצה לצאת בהדלקתה = חל חיוב הדלקה עליה.</p>	<p>בהדלקת אשתו, ולהדליק בפ"ע או להשתתף בפריטי, כמו מי שאין לו בית כנ"ל.</p>
--	--

Solution # 2- Light on the Plane

מסכת שבת כ"ג עמוד א' - ורב ירמיה אמר: הרואה נר של חנוכה צריך לברך. אמר רב יהודה: יום ראשון – הרואה מברך שתיים... מכאן ואילך – מדליק מברך שתיים.

רש"י [שם, ד"ה "הרואה"] - ומצאתי בשם רבינו יצחק בן יהודה, שאמר משם רבינו יעקב: דלא הוזקה ברכה זו, אלא למי שלא הדליק בביתו עדיין, או ליושב בספינה.

הב"ח [או"ח תרע"ו] - **והאגודה** (ז) שכתבו בסתם דהמהלך בספינה, ורואה נרות שהדליקו בעיר והוא אינו מדליק = מברך על הראייה... והוא דנקטו ספינה, משום דבלא ספינה יכול להדליק באושפיזו מקום שלן שם.

שו"ת מהרש"ם³ [ד/קמ"ו] - **אם מותר להדליק נ"ח על הבאה/הרכבת/ לא מצאתי הדבר מבואר**, אבל הלא מי ששילם בעד כל הלילה הוי כשכר לו בית דירה לאכול ולישן שם וחייב בנ"ח. ומ"ש רש"י ב"ושב בספינה" י"ל שהיו אז ספינות פתוחות בלא קירוי והרוח מנשב ולא הי' בגדר בית כלל. ואף דהבאה אינו עומד במקום א' ו"רכוב כמהלך" לא נמצא בשום מקום שיהי' צריך בית קבוע למה שמצותו בשביל פרסומי ניסא כנלענ"ד מסברא.

ערוך השולחן [אורח חיים סימן תרע"ז] - ונראה לענ"ד דעתה, שרוב הנסיעות במסילות הברזל וקשה להדליק שם כידוע, יכול לסמוך בפשיטות על ביתו שמדליקין שם. אמנם הלא לא יראה נרות חנוכה? ולכן, טוב שידליק נר אחד בהעגלה שיושב שם ולברך עליו דבנר אחד יכול לעשות שלא יקפידו הנוסעים, ומוטב שלא להיות מהמהדרין ולקיים עיקר המצוה משלא יראה נר חנוכה כלל. וכ"ש מי שאין לו בית שמחוייב מדינא להדליק שם אם לא יבא באותה לילה באיזה מקום.

What should you "light" on the plane?

שולחן ערוך [או"ח, הלי חנוכה תרע"ג] - כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה, ... הגה: ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר, ואם אין שמן זית מצוי מצוה בשמנים שאורן זך ונקי; ונוהגים במדינות אלו להדליק בנר של שעוה, כי אורן צלול כמו שמן. **מסכת שבת דף כ"ג עמוד א'** - אמר רבי יהושע בן לוי: כל השמנים כולן יפיין לנר, ושמן זית מן המובחר. אמר אביי: מריש הוה מהדר מר אמשחא דשומשמי, אמר: האי משך נהורי טפי. כיון דשמע לה להא דרבי יהושע בן לוי מהדר אמשחא דזיתא, אמר: האי צליל נהוריה טפי.

<p>תוספות [שם ד"ה מריש-] נראה דאנר חנוכה קאי ומשום טעמא דמסיק דנפיש נהוריה טפי.</p>	<p>המאירי [מסכת שבת דף כא עמוד א] - ממה שכתבנו למדת שניות של שעוה מותרות לנר חנוכה, ומ"מ נויי מצוה הוא לעשות בשמן אחר שהנס היה בשמן, והוא שאמרו למטה; "כל השמנים יפים לנר ושמן זית מן המובחר."</p> <p>ערוך השולחן [או"ח תרע"ג] - מצוה מן המובחר להדליק נרות חנוכה בשמן זית... ועוד שהנס נעשה בשמן זית</p>	<p>שו"ת יביע אומר [או"ח ג/לה] - בשו"ת בית יצחק (חיו"ד ח"ב, סי' לא), שנשאל בדין כלי שהשמן דולק בו בלא פתילה רק שמונח שם טס קטן וזכוכית קנה חלול דק בתוכו, אם יוצאים בזה י"ח נ"ח, או דילמא בעינן דומיא דמנורת בהמ"ק שהיה בה שמן ופתילה. והשיב להקל בזה, שמכיון דלא בעינן דומיא דמנורה ממש להצריך שמן זית, שכל השמנים כשרים לנ"ח, לכן גם בלא פתילה י"ח כל שדולק יפה.</p> <p>שו"ת ציץ אליעזר [א/כ/פרק י"ב] - והנה בזה אין להסתפק שיעכב ההדלקה מפני שאין זה דומה למנורה שבמקדש, דהא הרי פסקינן שכל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה, ושמן זית הוא רק מצוה מן המובחר, וגם נהגינן נמי כדברי הרמ"א שם להדליק בנרות של שעוה. ובספר הרוקח (סי' רכ"ה) כתוב עוד בלשון כל השמנים יפיין לנר חנוכה... והיינו שכל השמנים לא רק שהם כשרים כשהדליקו בהן אלא גם יפים לכתחילה, ורק ששמן זית מן המובחר... וא"כ, ה"ה בנר - חשמלי; אין</p>
<p>שו"ת בית יצחק [יו"ד ק"כ/ה] - דדבר זה פשוט: דמבשל בשבת ע"י חמימות ושלהבת המחנות ע"י כח העלעקטריציטאנו, או מבשל בשר בחלב ע"י כח זה חייב... כיון שנראה לעינינו שלהבת = הוה מבשל באש וחייב משום שבת או משום מבשל בב"ח. וגם זה פשוט דאם יכבה אור כזה המחנות... חייב משום מכבה... להדליק נר של שבת דיכול לברך ויוצא ידי חובת המצווה... אך לענין הדלקת נר חנוכה אינו יוצא:</p> <p>(1) חדא ששמן זית מצוה מן המובחר (2) ועוד כיון שנעשים להדליק בכל ימות השנה, לא הוי פרסומא ניסא והרמ"א כ' בס' תרע"א שיזהר שלא להדליק במקום שמדליקין הנרות כל השנה כי אז לא יהיה היכר כלל.</p> <p>שו"ת יביע אומר [או"ח ג/לה] - כ' בעטרת זקנים (ר"ס תרעג) בשם מהר"ל מפראג בס' נר מצוה, שאין יוצאים י"ח נ"ח בנרות של שעוה, שמאחר שהנס נעשה ע"י שמן = צריך לקיים המצוה ע"י שמן, אבל נרות שעוה לא מקרי נר אלא אבוקה ופסול לנ"ח... וההפך שבין נר לאבוקה הוא, שהנר אין האור שולט בכל השמן רק בראש הפתילה, ומושך משם את השמן אליו. ואבוקה</p>	<p>הרב שלמה יצחק לעווין [הפרדס שנה כ"ד/חוברת ה] - שאין לצאת מצות הדלקת נר חנוכה בנר החשמלי מטעם דיש לומר שגם בחנוכה צריכין להדליק בכח ראשון ולא בכח שני כמו בשחיטה, ... אבל כבר כתב על זה הגאון רח"ע בשו"ת אחיעזר [ג/ס] דהבערת החשמל נעשה ע"י כח ראשון ויסודו מדברי הרמ"ה דאם היה החץ</p>	

³ R' Shlomo Mordechai Shevadron, 1835-1911 from Brez'en.

עיכוב במה שאין שמן ופתילה, ושמן זית הוא רק למצוה מן המובחר.... ובנר חנוכה הרי עיקר מצות ההדלקה היא פרסום הנס, שיראו ויכירו שהוא מדליק נרות אלו לשם חנוכה, ושפיר איכא בנרות - חשמליות פרסום הנס בהקציעו מקום מיוחד ליד הדלת או החלון לנרות אלו, ובהדליקם בלי שום שינוי מדרך הדלקתם הרגילה.... וא"כ ה"ה בנר - חשמלי; אין מקום ספק כלל לאיסור להדליק בו נר חנוכה מטעם שאין זה דומה למנורה, או מפני שהוי כפתילה בלא שמן ... משום דלא בעינן בזה דומיא דמנורה וגם פתילה בלא שמן כשר מדינא, ובלבד שידלק השיעור, וכנ"ל. וממילא אין לעורר עוד כלל ספיקות במה שאין זה דומה למנורה מצד זה או מצד זה.

הרב שלמה זלמן אוירבך [מאורי האש, פרק ח', עמ' 192]- באלקטריא איכא כל רגע ורגע חימום חדש והחוט המואר עכשיו אין זה מחמת שהאיר כבר מקודם... המשכת ההדלקה שלאח"כ שהיא ע"י זרם חדש שלא נוצר עדיין בשעת חברו את החוטים אלא נולד אח"כ ע"י כח המכונה לא חשיב כלל כאילו הודלק ע"י אדם... אמנם אף כי הוי רק גרמא, כתב הגאון מוהרצ"פ פרנק שליט"א [ז"ל] בירחון קול תורה חוברת ג' "אולם להלכה הנני מסתפק קצת ביסוד החלק המעשי של מצות עשה אי מעכב שתהא עשייתה בגדר של פעולה בידיים דווקא, או נאמר שלגבי מצווה עשה די לו גם בגרם עשייה ובלבד שיהא הוא המסבב.

אור-לציון [ח"ב יח, יב]- שאם הנורה מחוברת לזרם הכללי אי אפשר לקיים בה מצוות הדלקת נרות, משום שבחשמל כל רגע מגיע זרם חדש שכלל לא שייך להדלקה הראשונה, ולא נחשב שהוא הדליק את האור הבא לאחר מכן... נורת חשמל הדולקת על ידי סוללה (בטריה) או מצבר, אפשר לקיים בה מצוות הדלקת הנרות עם ברכה.

סמוך ממש להתריס, אם הסיר התריס, זהו גירי דיליה. והנא נמי דמיד שמדליק שני החוטים יחדיו נעשה האור והוי כח ראשון. וכיון שהגאון הנ"ל קבע מסמרות בתשובתו הנ"ל דעל אור חשמלי יש בו חיוב משום מבעיר ומכבה בשבת דזה אור ממש, א"כ בודאי שרי לצאת בו לנר חנוכה. אולם נלענ"ד שלא נכון לברך על נר חשמלי למצות חנוכה מטעם אחר לגמרי; דהברכה הוא על הנס השמן.... אבל לא על האור שלא נעשה הנס באור... והרי חשמל הוא אור לבד בלא ממשות... א"כ, כשידליק הנר החשמלי למצות נר חנוכה, לא הוי באופן הנס שמראה בזה שהנס היה באור.

הוא שהאור והלהב שולט בכל השמן, כמו שהוא בנר של שעוה וחלב שכורכים סביב הפתילה... ואף על פי שלענין הלכה נקטינן כהרמ"א שיוצאים י"ח נ"ח בנר שעוה.... שאני התם שהשעוה עצמה חשובה כעין שמן... אבל כאן בנר החשמל שאין בהדלקתו ענין לשמן כלל, י"ל שאין יוצאים בו י"ח נ"ח.

שו"ת הר צבי [או"ח ב/ק"ד/ב]- ובדין זה של השו"ע שצריך להיות שיעור בשעת ההדלקה אמרתי גם לענין לצאת ידי חובת הדלקת נר חנוכה בנרות של חשמל, דבשעת הדלקתו אי לאו דהוי מדליקין שם בתחנת הכח לא היה דולק ונמצא דמצדו לא היה דולק... והנה לענין הדלקת נר של שבת הוכחתי מדברי המג"א (סימן רסג ס"ק יא) שאין המצוה שידליק בידים אלא שישתדל שיהא נר דולק בבית... אולם... לענין נר חנוכה שפסק המחבר בשו"ע (סימן תרעה סעיף ג) שאם הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה כלום, ... ושוב מצאתי בספר פתחי שערים (שבת דף קא) שנסתפק בזה ורוצה לחלק בין שבת לנר חנוכה דלשבת לא בעי שמן ופתילה... אבל באמת אין כאן שמן וגם אש לזהטת אין כאן, רק שהוא נראה לעינינו כמאיר ונראה כמו אבן טובה שמאירה בחושך שאין בזה דמיון לנר דולק, ולכן אין סברא לצאת על ידו במקום שצריך להדליק נר וכאן אין דולק אור מאיר אלא מתכות המאיר כשהוא מחומם הרבה.

הרב קוק [מצוות ראה או"ח תרעג]- מפני שלא היו במציאות בעת תקנת חז"ל, יש לומר שלא נכנסו בכלל הנרות שעליהם חלה התקנה.

שו"ת משפטי עוזיאל [או"ח כרך א/ז]- אם ראוי לברך על הדלקת נר חנוכה במנורות החשמל... הואיל והנעת כפתור החשמל אינה עושה הדלקה, שהרי אש החשמלי עצור ואצור הוא בחוטי החשמל והנעת המפתח אינה אלא להמשיך את הזרם או לעצור אותו, ... הואיל ולדברי הכל הדלקה עושה מצוה אין נר החשמל מוציא ידי חובת מצות הדלקה.

כף החיים [הל' חנוכה תרע"ג/ט]- ואם מותר להדליק בכח האש הנקרא חשמל... ונראה דיש לאסור משום דלא הוי זכר לנס, דהנס הוה ע"י הדלקת שמן ופתילים... ועוד דהמנורה היתה נדלקת ע"י אדם וזו ע"י מכונה. ועוד כיון דהעשית שיש בה כח האור היא מלאה אור הוי כמדורה שאין עולה אפ' לנר אחד.